

Barcelona teatral, l'any 2007

Maria-Josep Ragué-Arias

El teatre a Barcelona es caracteritza entre altres coses, per no tenir cap separació ben delimitada entre teatre públic, teatre privat i teatre alternatiu. El teatre privat té subvencions, el teatre alternatiu també en té tot i que no són suficients per a una bona programació, però tot plegat queda reduït a un sector de professionals de la cultura i el teatre que d'alguna manera dirigeixen i controlen la programació. I d'això ja fa molts anys. De cada generació en destaquen uns directors, uns autors, uns grups que sobresurten per la valoració que en fan els nuclis que dirigeixen el teatre. I potser a Barcelona no tenim bon teatre perquè no hi ha res més del que es mostra o potser perquè el que es mostra no és el millor. O potser tothom no té les mateixes oportunitats per fer-se camí, tot i no semblar-ho. Seria molt difícil demostrar una cosa o una altra.

És cert, això sí, que amb la dita «normalització» que es va iniciar amb la democràcia a partir de 1982, hi va haver una voluntat d'aniquilació de tot el que hi havia hagut durant la dictadura. De la generació catalana del premi Josep Maria de Sagarra que sorgeix als anys setanta —Alexandre Ballesteros, Josep Maria Muñoz i Pujol, Jordi Teixidor, Jaume Melendres...—, només sobreviu Josep Maria Benet i Jornet, un bon autor però no l'únic de la seva generació. Els directors que van mantenir viu el teatre català,

com Ricard Salvat o Esteve Polls, han estat ignorats. I s'ha creat un estrany fenomen a partir de l'impuls que l'any 1989 les institucions van decidir donar —i no dic pas que no sigui merescudament— a Sergi Belbel. Però és un impuls que podria haver-se ampliat amb un munt d'altres autors i autores, un impuls que aquest darrer any s'ha intentat donar amb l'estrena d'autors catalans a la Sala Beckett —una sala alternativa-institucional— també al Tantarantana Teatre i el Versus Teatre i des de fa uns anys amb un projecte del Teatre Nacional anomenat T-6, que dona l'oportunitat cada dos o tres anys, de produir unes quantes obres d'autors catalans en règim de «residents» del teatre, cosa que recentment també es produeix, aparentment en millors condicions, al Teatre Lliure.

Què ha passat concretament l'any 2007 a Barcelona?

Al Lliure l'any va començar amb un interessant espectacle, *La cantant calba & La cantant calba al McDonald's*, un text de Ionesco i de Cunillé, dirigit per Joan Ollé. El va seguir l'horrorós *Mòbil* de Sergi Belbel dirigit per Lluís Pasqual, un dels pitjors espectacles que hem vist recentment. Roger Bernat, un interessant creador que sembla haver perdut la inspiració, va estrenar *Das Paradies Experi-*

ment. Xicu Massó va dirigir a l'hàbil autora Yasmina Reza amb *Tres versions de la vida*. I Xavier Albertí va dirigir amb text de Lluïsa Cunillé, l'adaptació d'*El duo de la Africana* i també una dramaturgia sobre Pitarra, *Assajant Pitarra*. Però la temporada del Lliure va pujar molt el nivell gràcies a Thomas Ostermeier, Jürgen Gosch, Rimini Protokoll, Berliner Ensemble i Daniel Veronese. Això sí, va ser força interessant *Après moi, le déluge* de Lluïsa Cunillé, autora resident, i va ser molt important, el millor espectacle català de l'any, 2666, dramaturgia de Pablo Ley a partir del text de Roberto Bolaño, dirigida per Àlex Rigola.

El Teatre Nacional de Catalunya va començar el 2007 a la Sala Gran amb un espectacle de cançó i circ protagonitzat per Lluís Llach i Lluís Danés, *Tranvies Circus*, i va seguir amb la visita del Teatro de la Abadía de Madrid amb *Play Strindberg* de Dürrenmatt, interpretat per tres figures de l'escena espanyola: Núria Espert, José Luís Gómez i Lluís Homar. També la Compañía Nacional de Teatro Clásico de Madrid va portar al TNC *Don Gil de las Calzas Verdes* de Tirso de Molina. La «gran» estrena catalana de la Sala Gran va ser *El ventall de Lady Wintermere* d'Oscar Wilde, dirigit per Josep Maria Mestres, un espectacle bonic i prou. Això sí, la temporada la va cloure un gran espectacle dirigit per Luca Ronconi, *Il vantaggio* de Goldoni. Però en iniciar-se la temporada 2007-2008 vam poder contemplar un dels fracassos més estrepitosos de l'any al TNC: *La plaça del Diamant* de Mercè Rodoreda, adaptada per Josep Maria Benet i Jornet i dirigida per Toni Casares, de la qual es podria dir aquella frase shakespeariana de *Molt soroll per a no res*, un muntatge preten-sió que no funcionava i aconseguia fins i tot avorrir.

A la Sala Petita, Toni Casares —director de l'«alternativa» sala Beckett— dirigia una anodina *Valentina* de Carles Soldevila i la sorpresa sense sentit va ser que si finalment el TNC es decidia a fer Espriu, un dels homes més significatius de la poesia i el teatre català durant el franquisme. El director de *La primera història d'Esther* no era Ricard Salvat, que la va representar en diverses ocasions amb gran força i lluïment durant la dictadura, sinó el jove director emergent Oriol Broggi; un espectacle lamentable on només es podria esmentar positivament l'actuació de Joan Anguera. Ferran Madico —que ara dirigeix el teatre públic de Reus— va dirigir *The homecoming* de Pinter; un dels èxits de la temporada va ser *Arcàdia* de Tom Stoppard, dirigida per Ramon Simó. L'inici de la temporada 2007-2008 a la Sala Petita va ser també un fracàs. Després d'estrenar *Mòbil* al Lliure, Sergi Belbel, director del TNC, va estrenar i dirigir la seva obra *A la Toscana*, una obra massa buida de contingut, plena d'aquesta «modernitat» que s'atribueix als canvis de temps i als salts de l'argument, tot sobre una típica crisi dels quaranta anys d'un home de classe alta professional, entregirat en els seus somnis i al·lucinacions sense sentit pel públic, una obra que immerescudament va representar Catalunya a la Fira del Llibre de Frankfurt. Al degà dels directors catalans, Esteve Polls, que encara no havia trepitjat l'escenari del TNC, se li va «concedir» la direcció d'*El poema de Nadal* de Josep Maria de Sagarra, en tres úniques sessions pels volts de Nadal.

A la Sala Tallers, en principi dirigida al teatre d'autors catalans, Gerard Vázquez tornava a presentar *Uuuuh!*, un bon homenatge al pallaso català Charlie Rivel; Albert Mestres, un dels autors més interessants de la nova dramaturgia catalana, presentava

Temps real, una visió moderníssima de l'*Orestiada*; Mercè Sàrries, també una autora massa poc valorada, amb direcció de l'excel·lent Carol López presentava *En defensa dels mosquits albins*. També a la Sala Tallers, l'argentí Javier Daulte, ara afincat a Barcelona com a director de La Villarroel, presentava amb l'interessant grup de dones T de Teatre, *Com pot ser que t'estimi tant*, obra de la qual és autor i director. I el projecte del TNC, el T-6, en combinació aquesta darrera vegada amb les sales alternatives, oferia al Tantarantana una obra interessant d'Àngels Aymar, *Indiana*; al Versus Teatre, Jordi Silva estrenava *La millor nit de la teva vida* i al Teatre Ponent de Granollers, Pau Miró —autor emergent— estrenava *Singapur*, una obra interessant tot i que amb més pretensió que realitat, que després es faria a la Sala Beckett.

Pel que fa al teatre privat —però subvencionat—, el Teatre Romea de Focus, sota la direcció artística de Calixto Bieito, ha tingut una programació coherent. Va començar l'any amb Jordi Galcerán —un autor de la generació dels noranta, ja molt consolidat dins una línia comercial però interessant— que estrenava *Carnaval*, dirigit per l'omnipresent Sergi Belbel. Va seguir amb un espectacle de Pentación, la productora de Madrid, una obra comercial-interessant, *Visitando al Sr. Green* de Jeff Baron dirigida per Juan Echanove. Agradés o no, va ser una aposta arriscada *Plataforma* de Houellebecq dirigida per Bieito, un gran espectacle. Sòbria i elegant va ser *Soldados de Salamina* que dirigí Joan Ollé. Melodrama un pèl cursi va ser *Passat el riu* de Joe Di Pietro que dirigí Oriol Broggi, un director només correcte que s'està imposant. Un fracàs estrepitos va ser, al final de temporada *El cementiri* de Gerard Guix, guanyador del darrer premi de text teatral

Fundació Romea. Al setembre inauguraven amb èxit Rosa Sardà i Carme Cané: *Tres dramolette* de Thomas Bernhard. L'any va acabar amb un fracàs: *El senyor Perramon* de Josep Maria de Sagarra.

La Villarroel, amb la nova direcció de Javier Daulte, va fer obres a la sala teatral per reduir el nombre d'espectadors i acostar-los a l'escenari, i ha presentat *Intimidat* del mateix Daulte i *Variacions enigmàtiques* d'Eric-Emmanuel Schmitt, dues obres atractives —sobre tot la darrera— per a un públic majoritari.

També és un públic majoritari el que ha fet que triomfi el musical a Barcelona. Al BTM (Barcelona Teatre Musical), *Grease* va ser un gran èxit de públic, com també ho és *Mamma mia!*

Per la productora 3x3 Anxa, el Victòria ofereix també teatre musical; el Condal ha estat sempre per a Paco Morán i Joan Pera i des de la malaltia de Morán, només per a Joan Pera. Teatre pel riure gruixut que no té perquè no estar a Barcelona. El Teatre Poliorama portava anys fent l'èxit de Jordi Galcerán, *El mètode Grönholm*, text intel·ligent i comercial a la vegada, que va ser propiciat per un dels primers projectes T-6 del TNC, tot i que aleshores Galceran era ja un autor amb èxit i professionalitat. Curiosament, també aquí l'omnipresent Sergi Belbel en va fer la direcció. A finals d'any, al mateix teatre s'estrenà *El llibertí* d'Éric-Emmanuel Schmitt, un vodevil amb tocs culturals ja que el personatge principal és Diderot.

La productora Balañà s'encarrega del teatre Tívoli, el Borràs i les dues sales del Capitol. Al Tívoli, on normalment es fan més aviat grans espectacles de dansa, cançó o flamenc, es va programar el *Marat-Sade* d'Animalario, de Madrid, i és també al Tívoli on Josep Maria Flotats va estrenar *Stalin*, adap-

tat, dirigit i protagonitzat per ell, un text i una interpretació interessants, però una adaptació teatral poc mesurada que acabava avorrint. El Borràs fa majoritàriament obres comercials com *Pels pèls* però també va fer *Carta a una desconeguda* que protagonitzava Emma Vilarasau. I el Capitol fa espectacles de tipus de varietats, humor i cabaret a una de les sales i a l'altre hi ha instal·lat Rubianes des de fa anys, amb l'èxit que sempre acompanya aquest gran actor i *showman* en els seus unipersonals.

Dins el teatre privat hi ha també l'Apolo, amb el musical d'èxit *Cabaret*.

Ens queden les sales alternatives. La menys «alternativa» és sens dubte la Beckett que dirigeix Toni Casares, el qual dirigeix també sovint al TNC. L'any 2007 va començar amb un brillant *Lúcid* de Rafael Spregelburd i després la sala ha programat un any de teatre català, iniciativa certament molt lloable i que ha permès estrenar a deu autors: Jordi Casanovas —autor emergent—, Ricard Gázquez, Gemma Rodríguez, Marta Buchaca, Marc Rosich, Carles Mallol, Carles Batlle, Albert Mestres, Victòria Spunzberg i Pau Miró, deu estrenes desiguals, en les que van destacar *Trànsits* de Batlle, *Sim/City* de Jordi Casanovas i *Singapur* de Pau Miró: ha estat una programació que tot i ser selectiva, ha donat una certa embranzida als joves autors catalans.

També el Tantarantana ha estrenat alguns autors catalans, ha programat espectacles d'altres autonomies de l'estat espanyol i ha buscat incentivar la producció de projectes de creació escènica, amb el cicle «De portes endins» que diu «buscar la connexió amb la realitat o les realitats que ens envolten, des de la pràctica i la creació teatral».

El Versus Teatre, amb una tendència al musical de petit format (*Em dic Eric Satie*,

Ruddigore o la nissaga maleada...), ha propiciat un «Cicle d'Autories emergents i contemporànies» del que, entre d'altres, va formar part *Andorra* de Jordi Casanovas.

L'Espai Brossa té una trajectòria coherent dins un àmbit que es podria dir sovint para-teatral, que inclou espectacles com l'homenatge a Robert Houdin que li va fer el mag Hausson *Style galant, polifonia mágica*, o *El llanto* basada en el poema de Lorca i amb música de Granados per a un conjunt artístic de cant i ball flamenc, o bé obres de molt petit format com *El mentider* de Cocteau o *El mariner* de Pessoa, o l'homenatge als noranta anys de Palau i Fabre anomenat *BarriBrossa*.

Queden altres sales alternatives com la Muntaner que ha presentat una programació amb propostes interessants com *Crònica sentimental de España* basada en una novel·la de Manolo Vázquez Montalbán i dirigida per Xavier Albertí, *Somnis de somnis* de Tabucchi amb Pep Tosar, *L'aigua* a partir d'una obra de Jesús Moncada, dirigit per Xicu Masó, o *Interior anglès* de Jordi Coca, *Saló Primavera* de Lluïsa Cunill i Paco Zarzoso dirigida per Lurdes Barba, i la brillant *Leonce i Lena* que dirigia Pep Pla.

Públic, alternatiu, subvencionat, privat...? Es fa teatre a la Biblioteca de Catalunya que va començar la temporada amb *Cosa de dos...* de Gloria Montero, produïda per l'AIET i on després s'han instal·lat Oriol Broggi, juntament amb la també directora Carlota Subirós, i han programat l'espai per la seva companyia durant tota la temporada 2007-2008. A finals d'any van estrenar un *Oncle Vània* més aviat mediocre, a banda d'una bona interpretació de Ramon Vila i amb un petit paper de Jesusa Andany.

Un cas formalment similar és l'espai de la Nau Ivanov que va inaugurar Carme Portaceli i té una programació irregular. Aquesta

tardor es va fer un interessant *Josep & Maria* de Turrini, dirigit per ella mateixa.

Hi ha també el TeatreNeu que manté un estil de cafè-teatre en els seus espais. El Llantíol, petit cafè-teatre i el molt recentment inaugurat Teatre del Raval. Hi ha el que s'ha començat a anomenar «l'alternativa de l'alternativa», teatres molt petits i desiguals en una línia d'experimentació que busca l'avantguarda i que a vegades aconsegueix interès: L'Antic Teatre, Micomicón, L'Atelier, Serilla, Lab 27... Alguns noms són Simona Lévi, de Conservas, Semolina Tomic que dirigeix L'Antic Teatre: alguns espectacles han estat *Body Safe(er)* de Semolina Tomic, *Nutritivo* de Sergi Faustino, *Jo tampoc* amb Sandra Márquez, dirigit per Jordi Basora... És sovint teatre físic, cabaret, música, dansa, *performance*... He de confessar que fa massa temps que no vaig a aquests «off de l'off»...

Conclusions?

Amb aquest reguitzell de noms de teatres i d'espectacles que s'han representat durant el 2007 a Barcelona, ens quedem en la confusió.

Les línies del teatre privat són més clares, l'objectiu és el públic majoritari però mirant de fer a alguna de les seves sales un teatre de qualitat. És en certa manera el Poliorama de 3x3 Anxa. Ho és sense dubte, malgrat algunes errades, el Romea de Focus.

A excepció de la Beckett, que té problemes de local però no de programació i també de l'Espai Brossa, que amb més o menys èxit segueix una línia coherent, el teatre alternatiu sobreviu com pot i intenta fer les programacions que pot i les produccions que pot, sempre sotmeses a la manca de diners. Perquè les sales alternatives no ho són

en el sentit més rigurós del terme; més o menys tothom que hi treballa cobra. Només les que ara s'anomenen «l'alternativa de l'alternativa» o «l'off de l'off» són lliures per experimentar, perquè els qui fan els espectacles no busquen guanyar diners i sembla que només volen poder fer l'espectacle que els ve de gust fer.

Segurament el problema més important és el teatre públic. Aquí sí que caldria una coherència més important en la programació, una separació més clara entre les tres sales del TNC, una diferenciació més ben definida de les funcions de cada responsable teatral, un repertori que com sol passar als teatres públics europeus, s'estengués en diferents posades en escena que s'alternessin amb les estrenes de la temporada i que es mantinguessin en cartellera durant més d'una temporada, i que quan aconseguissin èxits importants, poguessin passar —com es fa a Londres— a la cartellera dels teatres comercials.

Cal sense dubte recuperar el teatre català en les millors condicions i el més alt nivell artístic, però també caldria fer un teatre europeu i un teatre clàssic mentre a la Sala Tallers es dona pas sense més condicionants que el de l'interès i la qualitat de l'espectacle, als nous joves autors que puguin renovar l'escena catalana.

Sóc conscient que costa menys dir-ho que portar-ho a terme.